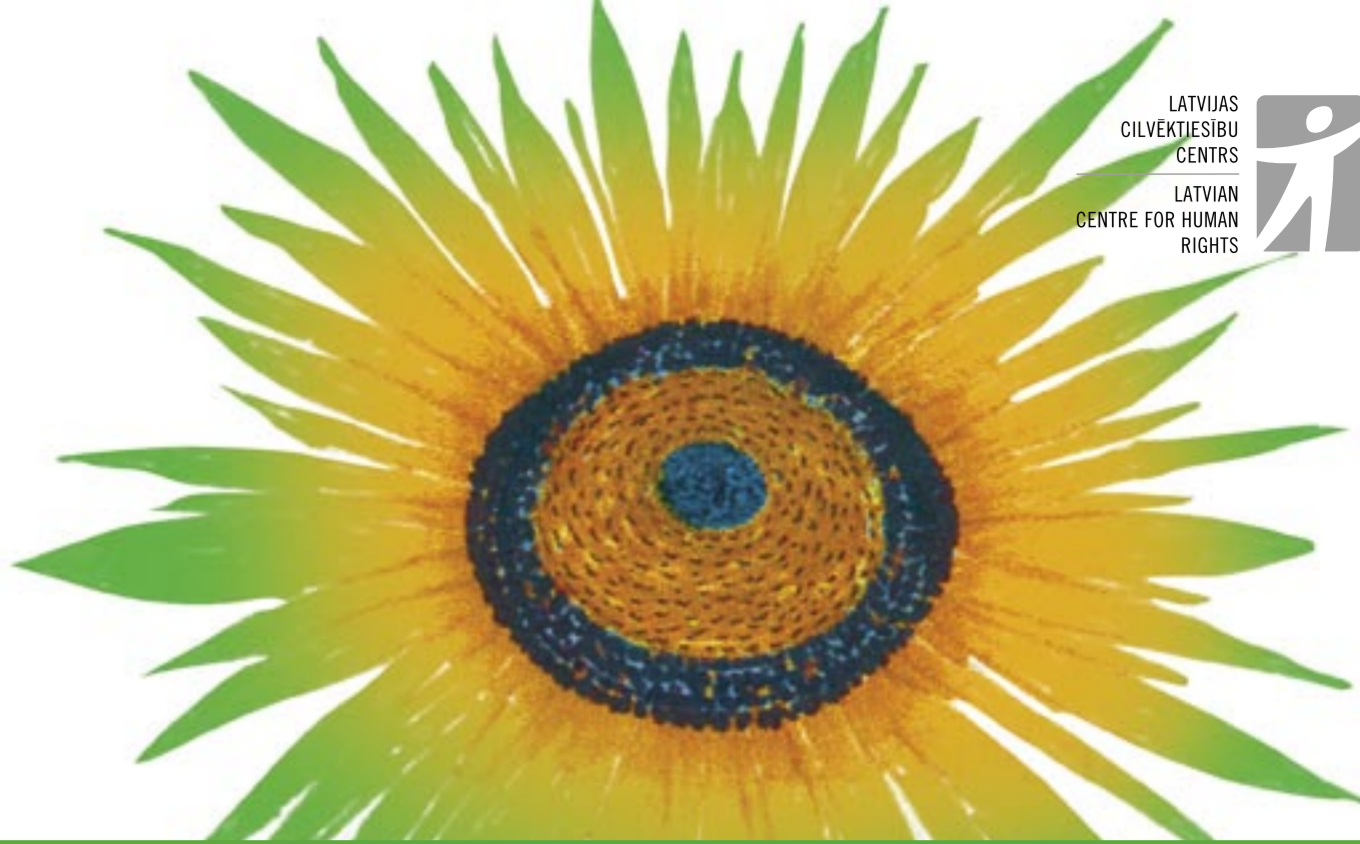

Jūsu tiesības, atrodoties ilgstošas sociālās aprūpes centrā personām ar garīga rakstura traucējumiem

Ilgstošas sociālās aprūpes centrs nodrošina sociālo aprūpi pieaugušajiem ar smagiem garīga rakstura traucējumiem (1. vai 2. invaliditātes grupa), kuriem nav nepieciešama pastāvīga atrašanās psihoneiroloģiskajā slimnīcā un kuru stāvoklis neapdraud apkārtni. Aprūpe ilgstošas sociālās aprūpes centrā personai tiek piedāvāta tad, ja tai nav iespējams nodrošināt aprūpi mājās vai dienas aprūpes centrā

J Ū S U T I E S Ī B A S

IEVIETOŠANAS KĀRTĪBA

Ilgstošas sociālās aprūpes centrā Jūs var ievietot tikai ar Jūsu brīvprātīgu piekrišanu, kas apliecināta ar Jūsu parakstu. Ievietošana institūcijā notiek caur Sociālo pakalpojumu pārvaldi (Rīgā), kura uzņem katru potenciālo klientu rindā un organizē visus nepieciešamos dokumentus.

JŪSU TIESĪBAS, ATRODOTIES SOCIĀLĀS APRŪPES CENTRĀ

Jums ir tiesības patstāvīgi pieņemt lēmumus un tos īstenot tiktāl, ciktāl tie neierobežo citu personu tiesības un brīvības vai neapdraud viņu veselību vai dzīvību.

Jums ir tiesības saņemt individuālu personāla pieeju sociālo pakalpojumu sniegšanā.

Jums ir tiesības uz noteiktu naudas summu personiskiem izdevumiem šādā apmērā:

- ja Jums ir piešķirta pensija vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, Jums pienākas 15 procenti mēnesī, pārējie 85 procenti Jūsu pensijas paliek sociālās aprūpes centram kā samaksa par Jūsu uzturēšanu;

- ja Jums nav tiesību saņemt likumā noteikto pensiju vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, Jums pienākas 15 procenti no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra.

Jums ir tiesības lietot savu naudu, iepirkties. Nevienam citam nav tiesību lietot Jūsu naudu, ja vien Jūs neesat tam devis/usi atļauju. Ja tiesa ir atzinusi Jūs par rīcībnespējīgu, tad par Jūsu naudas lietām un aprūpi lēmumus pieņem Jūsu aizgādnieks/e.

Jums ir tiesības izmantot telefonu, sūtīt un saņemt vēstules un pasta sūtījumus bez personāla kontroles. **Izņēmuma gadījumos** personāls var nolemt kontrolēt pasta sūtījumus, piemēram, ja ir bijuši gadījumi, kad konkrētajam klientam sūtījumā tiek piegādāts alkohols vai medikamenti, kas kaitē viņa veselības stāvoklim. Taču šādi kontrolēšanas kārtībā jābūt pamatotai. Personālam jāizskaidro klientam saprotamā valodā, kāpēc šāda kontrole nepieciešama.

- Jums ir tiesības uz aprūpes centrā nodrošinātiem apstākļiem (piemērotām telpām un nodarbībām), lai Jūs varētu saturīgi pavadīt laiku.

- Jums ir tiesības apmeklēt kultūras un sporta nodarbību pasākumus. Jums ir arī tiesības iesaistīties sabiedriskajās aktivitātēs ārpus sociālās aprūpes centra.

- Jums ir tiesības tikt ar draugiem, ģimenes locekļiem un radniekiem.

- Sociālās aprūpes centrā jābūt iespējai iepazīties ar rakstiskiem aprūpes centra iekšējās kārtības noteikumiem un ar iemītnieka/ces tiesību un pienākumu uzskaitījumu.

- Atbilstoši Jūsu spējām Jums ir tiesības apgūt sadzīves un pašaprūpes iemaņas:

- personiskās naudas izlietošanas plānošanu;
- iepirkšanos;
- dzīvojamo telpu un teritorijas uzkopšanu;
- apģērba mazgāšanu, gludināšanu un apavu kopšanu;
- ēdiena gatavošanu.

- Jums ir tiesības uz nodrošinātu neatliekamo medicīnisko palīdzību jebkurā diennakts laikā un Jūsu vajadzībām atbilstošu veselības aprūpi.

- Jums ir tiesības uz nodrošinātu privātumu, veicot procedūras, Jūsu personīgo aprūpi, apkopšanu, mazgāšanu un tualeti.

- Jums ir tiesības saņemt no ārstējošā ārsta Jums saprotamā veidā informāciju par Jūsu slimības raksturu un nepieciešamo ārstēšanu/aprūpi. Jums ir tiesības zināt, vai pastāv iespēja izvēlēties ārstēšanas veidu un kādus riska faktorus ārstēšana ietvers. Jums ir arī tiesības atteikties no šāda veida informācijas.

- Jums ir tiesības saņemt izskaidrojumu par Jūsu diagnozi, ārstēšanas metodēm, lietotajiem medikamentiem un devām. Jums ir tiesības lūgt ārstu vai māsas izskaidrot medicīnisko terminoloģiju.

SOCIĀLĀS APRŪPES CENTRS KLIENTIEM NODROŠINA:

- gadalaikam un klienta dzimumam piemērotus apavus, apģērbu, kā arī gultas piederumus, gultas veļu, dvieļus un personīgās higiēnas piederumus;

- klientu apģērbu saņemšanu un apģērbu individuālo lietošanu, kā arī to atdošanu atpakaļ klientiem, ja apavus un apģērbu mazgā un kopj centralizēti;

- klienta vecumam un veselības stāvoklim atbilstošu ēdināšanu ne retāk kā trīs reizes dienā.

SOCIĀLĀS APRŪPES PADOME

Lai sekmētu ilgstošas sociālās aprūpes centros dzīvojošo klientu tiesību ievērošanu, katrā iestādē tās vadītājam jāizveido sociālās aprūpes padome, kuras sastāvā ietilpst aprūpes centra klienti, viņu radnieki, aprūpes centra darbinieki un vietējās pašvaldības pārstāvji. Padomes lēmumiem ir ieteikuma raksturs.

- Padome:
- saskaņo sociālās aprūpes centra iekšējās
- kārtības noteikumus;
- iesniedz priekšlikumus sociālās aprūpes centra darbības uzlabošanai;
- izskata konfliktus starp klientiem un sociālās
- aprūpes centra administrāciju;
- piedalās sociālās aprūpes centra pakalpojumu
- kvalitātes novērtēšanā.

- KATRAM iestādes klientam ir tiesības vērsties pie sociālās aprūpes padomes. No aprūpes centra administrācijas Jūs varat lūgt papildu informāciju par padomi, tās darbību un to, kā ar padomi sazināties. Daudzos aprūpes centros tiek regulāri organizētas arī visu klientu sapulces, kurās var apspriest klientus interesējošos jautājumus.

APRŪPES CENTRA IEMĪTNIĒKU IZOLĒŠANA

Aprūpes centra vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu par nepieciešamību ierobežot Jūsu tiesības brīvi pārvietoties.

- Ja Jūs ar savu rīcību apdraudat savu vai citu personu veselību vai dzīvību, Jūs var izolēt īpaši šim nolūkam iekārtotā telpā uz laiku, kas nav ilgāks par 24 stundām. Izolēšanas telpā jābūt nodrošinātai nepieciešamai aprūpei un nepārtrauktai uzraudzībai.

Lēmumu par izolēšanu drīkst pieņemt tikai aprūpes centra vadītājs vai viņa pilnvarota persona. Izolēšanas lēmumam jābūt ierakstītam Jūsu personas lietā.

ĀRSTĒŠANĀS PSIHONEIROLOĢISKĀJĀ SLIMNĪCĀ

Lai gan Jūsu sociālās aprūpes centrā ir pieejams psihiatrs un Jums ir jābūt iespējai regulāri saņemt nepieciešamo psihiatrisko palīdzību, dažkārt Jūsu veselības stāvoklis var pasliktināties tik ļoti, ka vajadzīgo ārstēšanu nav iespējams nodrošināt aprūpes centrā uz vietas. Tādā gadījumā Jūsu ārstējošais ārsts var pieņemt lēmumu Jūs uz laiku ievietot psihoneiroloģiskajā slimnīcā.

- Jūs var ievietot psihiatriskajā slimnīcā pret Jūsu gribu, ja:
- saslimšanas dēļ Jūsu uzvedība ir bīstama (vai arī ārsts paredz, ka tā var kļūt bīstama) Jūsu vai citu personu veselībai vai dzīvībai;

- ārsts prognozē, ka Jūsu uzvedība var kļūt bīstama Jūsu vai citu personu veselībai vai dzīvībai;

- saslimšanas dēļ Jūs nevarat pieņemt apzinātus lēmumus un atsacīšanās no ārstēšanās varētu kaitēt Jums vai apkārtnējam sabiedrībai.

IZRAKSTĪŠANA NO SOCIĀLĀS APRŪPES CENTRA

- Jūs var izrakstīt no ilgstošas sociālās aprūpes centra, ja:

- jūs apdraudat citu personu veselību vai dzīvību;

- ja rehabilitācijas rezultātā Jums vairs nav nepieciešami ilgstošas aprūpes institūcijas pakalpojumi un tos var nomainīt ar pakalpojumiem dzīvesvietā.

- Lēmumu par Jūsu izrakstīšanu pieņem sociālās aprūpes centra vadītājs. Viņam arī jāinformē pašvaldību, kuras teritorijā Jūs dzīvojāt pirms iestāšanās institūcijā.

J A J Ū S U T I E S Ī B A S I R P Ā R K Ā P T A S . . . *

- Jūs varat sūdzēties sociālajam aprūpētājam, sociālajam darbiniekam, dežurējošai medmāsai, ārstējošam ārstam, aprūpes centra vadītājam vai sociālās aprūpes padomei.

- Vispirms sāciet meklēt risinājumu pie sava sociālā aprūpētāja. Ja Jūsu problēma netiek atrisināta, meklējiet palīdzību pie aprūpes centra administrācijas vai sociālās aprūpes padomes. Ja arī tad Jūsu problēmu nerisina, Jūs varat griezties Sociālo pakalpojumu pārvaldē vai kādā no cilvēktiesību organizācijām.

- Atcerieties, ka Jūsu sūdzības mērķis ir sasniegt cerēto rezultātu, tāpēc Jums iepriekš jāizdomā, kāda ir problēma un kāds tās risinājums Jūs apmierinātu.

- Sūdzībai jābūt pamatotai ar faktiem. Pirms iesniegšanas sūdzību, pārlicinieties, ka izklāstāt tikai faktus, nevis emocijas.

- Rakstot sūdzību, ja iespējams, konsultējieties ar cilvēkiem, kam Jūs uzticaties. Varat lūgt palīdzību sociālajam darbiniekam. Ja vēlaties iesniegt sūdzību Valsts cilvēktiesību birojā, sūdzības rakstīšanai varat saņemt standartveidlapu.

Sūdzībā norādiet:

- kam sūdzība adresēta,
- kura iestāde un darbinieks ir pārkāpis Jūsu tiesības,
- savu vārdu, uzvārdu, dzīves vietas vai uzturēšanās vietas adresi,

- precīzi aprakstiet faktus, kas ir Jūsu sūdzības pamatā,
- datumu,
- sūdzība ir jāparaksta.

Valsts un pašvaldību iestādēm ir tiesības uz sūdzību vai iesniegumu neatbildēt, ja tajā nav minēts iesniedzēja vārds, uzvārds, dzīves vai uzturēšanās vieta un ja sūdzība nav parakstīta.

Rakstot sūdzību, atbildiet uz šādiem jautājumiem:

- kas, kur un kad ir noticis,
- vai notikušajam ir liecinieki,
- kāds ir Jums nodarītais zaudējums.

- Ja Jūs neapmierina ārstniecības kvalitāte, varat griezties Medicīniskās aprūpes un darbības ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijā (MADEKKI). Rakstot sūdzību MADEKKI, iesniegumā jānorāda personas kods, dzīves vietas adrese, ārstniecības iestāde (ar kuru saistīta Jūsu sūdzība) un ārstēšanās laiks. Visu nepieciešamo medicīnisko dokumentāciju, kas būs vajadzīga Jūsu sūdzības pārbaudei, pieprasīs MADEKKI. Sūdzības jeb iesnieguma izskatīšana ir bezmaksas. Atbilde tiek sniegta 15 līdz 30 dienu laikā. Ziņas, ko MADEKKI iegūst par Jūsu ārstēšanu un slimības diagnozi, ir konfidencialas.

- Ja esat iesniedzis/gusi valsts vai pašvaldības iestādē rakstisku sūdzību, tad:

- ja Jūsu sūdzība nav šīs iestādes kompetencē, tai sūdzība 7 dienu laikā jāpāradresē citai iestādei un Jūs par to rakstiski jāinformē;

- iestādei jāsniedz Jums rakstiska atbilde 15 dienu laikā, ja nav nepieciešama papildu faktu pārbaude;

- ja nepieciešama papildu faktu pārbaude, atbilde jāsniedz 30 dienu laikā;

- ja objektīvu iemeslu dēļ 30 dienu termiņu nav iespējams ievērot, iestādei par to Jūs jāinformē;

- ja jautājums ir steidzams, atbilde var tikt sniegta mutiski, tādā gadījumā Jums ir tiesības 1 mēneša laikā pieprasīt rakstisku atbildi.

- Ja Jūs neapmierina iestāžu atbilde uz Jūsu sūdzību vai ja Jūsu sūdzība tiek noraidīta, Jūs varat vērsties tiesā. Ja pieņemat lēmumu vērsties tiesā, ieteicams pirms tam konsultēties ar juristu.

*Sagatavots pēc MADEKKI informācijas – www.madekki.gov.lv, Valsts cilvēktiesību biroja izdevumā "Kā iesniegt sūdzību, iesniegumu vai priekšlikumu valsts vai pašvaldību iestādē". Paul F. Stavits. The Art of Advocacy: Getting Results Through Effective Complaining <http://www.cqc.state.ny.us/cc67.htm>

Paula Vignera zīmējuma fragments.

KUR MEKLĒT PALĪDZĪBU?

Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu pārvalde
(Izskata klientu mutiskas un rakstiskas sūdzības par sociālās aprūpes pakalpojumu kvalitāti sociālās aprūpes institūcijās.)
Kurbada iela 2
Rīga, LV-1009
tāl.: 7114600
fakss: 7114610
e-pasts: parvalde@socpp.gov.lv

Valsts cilvēktiesību birojs
(Izskata sūdzības un sniedz bezmaksas konsultācijas cilvēktiesību jautājumos.)
Elizabetes iela 65-12, 4. stāvs
Rīga, LV-1050
tāl.: 7287210
fakss: 7244074
e-pasts: vcb@vcb.lv

Medicīniskās aprūpes un darbības ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija (MADEKKI)
(Izskata sūdzības par medicīniskās aprūpes kvalitāti ārstniecības iestādēs.)
F. Sadovņikova iela 20
Rīga, LV-1003,
tāl.: 7221244
fakss: 7205127
e-pasts: madekki@madekki.gov.lv

Latvijas Pacientu tiesību birojs
(Juridiskās konsultācijas pacienta tiesību jautājumos.)
Pērnavas iela 62, 201. kab.
Rīga, LV-1009
tāl.: 7276425
fakss: 7276422
e-pasts: info@ptb.lv

Latvijas Cilvēktiesību centrs
(Bezmaksas juridiskās konsultācijas cilvēktiesību jautājumos.)
Alberta iela 13, 7. stāvs
Rīga, LV-1010
tāl.: 7039294, 7039290
fakss: 7039291
e-pasts: office@humanrights.org.lv

